

Dušan Moro
NADBISKUP FRANE FRANIĆ I EKUMENSKI POKRET I DIJALOG
Archbishop Frane Franić and Ecumenical movement and dialogue

UDK: 261.8
262.12 Franić, F.: 261.8
Izvorni znanstveni članak
Primljeno 9/2007.

Sažetak

Splitski nadbiskup i metropolita Frane Franić (1912.-2007.), kao aktivni sudionik Drugog vatikanskog sabora, te zauzeti promicatelj koncilskog nauka i duha u posaborskom vremenu, odlikovao se izuzetnom pažnjom i poštivanjem drugih kršćanskih Crkava, posebice pravoslavnih Crkava. U središtu njegove pozornosti bilo je upoznavanje bogate teološke baštine pravoslavnih Crkava, posebice one o biskupskoj službi, nauku o sakramentima, te vriednosti Predaje u Crkvi. Prisutnost jedne od značajnijih crkava, tj. Srpske pravoslavne crkve na prostorima bivše države omogućio mu je plodan susret i zalaganje za obnovu, najprije u Katoličkoj crkvi, te za otvorenost prema svima, posebice prema pravoslavcima, Židovima, muslimanima, pa i prema samim ateistima.

Ključne riječi: *Frane Franić, ekumenizam, dijalog, II. vaticanski sabor*

UVOD

Biskup Frane Franić, od 1969. splitsko-makarski nadbiskup i metropolita, bio je zapaženi član i sudionik rasprava na Drugom vatikanskom saboru (1962.-1965.). Već 1960. imenovan je članom Predpripravne teološke komisije, a za Sabora je bio i član Doktrinarne, teološke komisije. U godini njegove smrti (17.III.2007.) želimo ukazati na njegov zauzeti ekumenski angažman i doprinos koji je dao u saborskoj raspravi, te sve ono što je pokušao primijeniti od koncilskog nauka u svojoj mjesnoj

Crkvi. Ovaj rad je neka vrst 'hommage-a' čovjeku, svećeniku, teologu i biskupu koji je označio dugo razdoblje povijesti Crkve u našoj Domovini i koji je trasirao 'putove dijaloga', kako se izražavao i kako je naslovio i svoje knjige posvećene toj tematici.

1. EKUMENSKOG POKRETA PRIJE II. VATIKANSKOG SABORA

1.1. Postanak i razvoj ekumenskog pokreta

410

Ekumenski pokret ili gibanje, kako ga je definirao II. vatikanski sabor, jesu "djelatnosti i pothvati što se, u skladu s raznim potrebama Crkve i okolnostima vremena, pokreću i usmjeruju prema promicanju kršćanskog jedinstva, kao što su: ponajprije svi pokušaji da se uklone riječi, sudovi i djela koji ni po pravdi ni po istini ne odgovaraju položaju rastavljene braće, pa otežavaju uzajamne odnose s njima; zatim u religioznom duhu upriličeni skupovi kršćana različitih Crkava ili zajednica, 'dijalog' među vrsno upućenim stručnjacima, u kojemu svatko dublje izlaže nauku svoje zajednice i jasno pokazuje njezina obilježja"¹

Ova definicija ili opisno nabranje mnogostrukih aktivnosti koje obuhvaća ekumenski pokret, pretpostavlja dobro poznavanje povijesti djelovanja pokreta kao i udruga koje su se razvijale od druge polovice 19. st., i koje su dosegle vrhunac početkom 20. st. Naime, ekumenski pokret je dobio snažniji zamah na sastanku Međunarodne, svjetske misijske konferencije u Edinburghu (1910.), te osnivanjem dviju organizacija koje su nadahnute idejama i djelovanjem dvojice 'pionira ekumenizma', švedskog nadbiskupa Uppsale Nathana Soederbloma i episkopalnog biskupa iz U.S.A. Charlesa Brenta, koji je djelovao na Filipinima.

Oni su osnivači pokreta "Život i djelovanje" (Life & Work), osnovanog 1925. u Uppsali, i "Vjera i ustrojstvo" (Faith&Order), osnovanog 1927. u Lausanne.²

---

¹ Dekret o ekumenizmu *Unitatis redintegratio*, br. 4 (dalje UR): Vidi: II. VATIKANSKI KONCIL, *Dokumenti. Latinski i hrvatski*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1970., str.213.

² Usp. Tomislav ŠAGI-BUNIĆ, *Ali drugog puta nema*, KS, Zagreb 1972., str. 260-263. R. PERIĆ- M. LACKO, *Dekret o ekumenizmu. Dekret o Istočnim katoličkim Crkvama*, FTI, Zagreb 1987., str. 20-23; *Storia del movimento ecumenico dal 1517. al 1948.* (a cura di Ruth Rouse-Stephen Charles Neill), vol.II., Il Mulino, Bologna 1973., str. 291-426.

Spomenute dvije organizacije udružile su se 1937. u Oxfordu i odlučeno je da će se osnovati "Svjetsko vijeće Crkava" (ili Ekumensko vijeće), čiji je cilj pospješiti i koordinirati rad kršćanskih Crkava kako bi se ostvarilo kršćansko jedinstvo, te oživotvorila Kristova želja i žarka molitva: "Da svi budu jedno!" (Iv 17,21.)

Prva osnivačka i radna konferencija "Svjetskog ili Ekumenskog vijeća crkava" (EVC) bila je u Amsterdamu (od 22. kolovoza do 4. rujna 1948.). Na njoj je bilo prisutno 147 delegata iz raznih kršćanskih crkava, naročito sa Zapada i reformatorske provenijencije. Uvjetovana je i strašnim posljedicama Drugoga svjetskog rata. Radna tema skupštine naslovljena je: "Čovjekov nered i plan Božji".³ Na sastanku su bili istaknuti teolozi, kao npr. Karl Barth, Florovsky i mnogi drugi.

Najznačajniji rezultat te skupštine mnogih kršćanskih Crkava i crkvenih zajednica, prvenstveno onih reformatorske baštine i provenijencije, te nekoliko pravoslavnih Crkava, jest *Konstitucija* ili Statut koji je prihvaćen na tom skupu. Temeljnu izjavu dokumenta nalazimo na početku i ona glasi: "Ekumenski savjet Crkava jest zajedništvo Crkava koje prihvaćaju našeg Gospodina Isusa Krista kao Boga i Spasitelja. Ono se osniva da bi izvršavalo zadaće koje slijede..."⁴

Nakon ove prve, osnivačke Skupštine EVC-a, uslijedit će druge konferencije koje se, uglavnom, održavaju svakih sedam godina.

Druga opća skupština EVC-a bila je u Evanston-u (U.S.A.), od 15. do 30. kolovoza 1954. Radni naslov skupa je glasio: "Krist - nada svijeta".⁵ Konferencija se odvijala u sjeni korejskog rata, krize i nereda na Kubi, Sueskom krizom i utrkom u atomskom naoružanju među velesilama, te su se predstavnici raznih Crkava više bavili političkim i društvenim problemima, nego samim problemima Crkava i ekumenskim pokretom.⁶

³ Vidi *Enchiridion Oecumenicum. Consiglio Ecumenico delle Chiese, 5. Assemblee Generali 1948-1998.*, (a cura di S-Rosso-E.Turco), EDB, Bologna 2001., str. 3-85; (dalje EOE)

⁴ EOE, vol.5., str. 80-85.

⁵ EOE, vol. 5., str. 69-198. Trenutno u EVC ima 347 članica, tj. Crkava i crkvenih zajednica iz 120 zemalja i okuplja oko 560 milijuna kršćana.. Dosada je održano 9 konferencija, a posljednja je bila u veljači 2006. u Porto Alegre, u Brazilu. Vidi <http://www..wcc-assembly.info/index.php?id=458>

⁶ Usp. *A History of the Ecumenical Movement*, vol. 2., (Ed.Harold C. Frey), World Council of Churches, Geneva, 2004., str.23.

Treća skupština EVC-a bila je u Indiji, u New Delhiju, od 19. studenog do 5. prosinca 1961. Radni naslov tog skupa bijaše: "Isus Krist- svjetlo svijeta!".⁷ Ova konferencija, na neki način, označava prekretnicu u cjelokupnom ondašnjem ekumenskom pokretu. *Konstitucija EVC.* a iz Amsterdama je proširena novim doktrinarnim i teološkim elementima koji će biti od presudnog značenja za sve Crkve, a osobito za pravoslavne i istočne Crkve. Postavljen je temelj za cjelokupni ekumenski pokret i on glasi: "Ekumenski Savjet Crkava jest zajednica (zajedništvo) Crkava koje ispovijedaju Gospodina našega Isusa Krista kao Boga i Spasitelja, prema Pismima i stoga pokušavaju skupa ostvariti svoj zajednički poziv na slavu jedinoga Boga, Oca, Sina i Duha Svetoga".⁸

Taj doktrinarni, teološki temelj bit će jedan veliki zamašnjak u ekumenskom pokretu jer izražava trinitarnu, kristocentričnu i svetopisamsku dimenziju tog pokreta, tj. Crkva i sve Crkve trebaju to imati u svom Vjeronanju i ispovijedanju, ako žele biti, službeno, članovi i aktivni sudionici EVC-a. Ta formulacija će, konačno, razbiti i sumnje, rezerviranost i velike prigovore pojedinih pravoslavnih Crkava prema tom pokretu, koji su mnogi optuživali da želi olako prijeći preko doktrinarnih načela i ne voditi previše računa o njima. To će se nazvati "lažnim irenizmom".⁹

Tada su u EVC pristupile Ruska pravoslavna crkva, rumunjska i bugarska, te veliki broj Crkava iz Azije i Afrike, tako da je pokret postao općesvjetski.¹⁰

1.2. Stav Katoličke crkve prema ekumenizmu

Katolička crkva se još od vremena pontifikata pape Leona XIII. (1878.-1903.) blagonaklono postavila prema svim pokušajima približavanja i uspostavljanja bratskih, tj. sestrinskih veza među kršćanskim Crkvama. Posebice to vrijedi za pravoslavne crkve. Poznate su njegove enciklike i pisma upućena raznim

---

⁷ EOE, vol.5., str. 199-341. Na toj je konferenciji sudjelovalo, po prvi put, službeno i 5 katoličkih promatrača. Usp. T. ŠAGI –BUNIĆ, *Vrijeme suodgovornosti*, II., KS, Zagreb 1982., str.450.

⁸ *Isto*, str. 335 (čl.396.)

⁹ Usp. UR br.11.

¹⁰ Usp. *A History of the Ecumenical Movement*, vol. 2. str. 23.

slavenskim narodima (npr. enciklika *Grande munus* iz 1880.) i enciklike i pisma upravljena kršćanskom Istoku.¹¹ Doduše, sve je to bilo pisano u duhu uvjerenja rimske tradicije o potrebi “povratka ostalih kršćana u krilo Katoličke crkve”¹²

Tako R. Perić piše: “Apostolsko pismo *Orientalium dignitas* (1894.), motuproprio *Optatissima* (1895., kojim se osniva Papinska komisija za pomirenje s odijeljenima, pismo *Provida Matris* (1895.) u kojemu je riječ o molitvama kršćana o svetkovini Duhova, i, osobito, enciklika *Satis cognitum* o jedinstvu Crkve (1896.) dostatno su pokazali papinu naklonost prema katoličkim i pravoslavnim istočnjacima koji su se mogli ponositi svojim duhovnim, liturgijskim i svetootačkim vrednotama i tradicijama”.¹³

Najvažnije djelo jest enciklika *Satis cognitum*, jer se na temelju zajedničkih, teoloških vrednota i zasada može uspostaviti i razvijati dijalog i međusobno povjerenje, te odrediti put do ostvarenja željenog cilja.

U enciklici *Grande Munus*, papa obilno koristi primjer dvojice svete braće s kršćanskog Istoka, iz bizantske tradicije, koji su djelovali na Zapadu, u jedinstvu s Rimskim prvosvećenikom, i na području njegove jurisdikcije. Tu ideju snažno će prihvatiti i širiti hrvatski biskup J. J. Strossmayer, biskup đakovački i bosansko-srijemski, koji je držao “da bi upravo slavenski narodi koji nisu odgovorni za raskol, trebali sada napraviti prvi korak i izvesti djelo izmirenja među crkvama. U tom pothvatu Božja providnost dodijeli posebnu ulogu hrvatskom narodu, Južnim Slavenima uopće, a nadasve ruskom narodu. Ne umanjujući važnost Grka, Strossmayer odmjereno naznačuje prijenos uloge u vezi sa sjedinjenjem crkava”.¹⁴

Pape dvadesetog stoljeća postaviti će se mnogo opreznije prema ekumenskom pokretu koji je nastojao pridobiti što više zagovornika i promicatelja. Nakon Benedikta XV., koji je, blagonaklono primio predstavnike ekumenskog pokreta nakon konferencije u Edinburghu (R. Gardinera i druge), koji su obilazili

¹¹ Enciklika je napisana i objavljena 30. rujna 1880. u prigodi 1000-te godišnjice smrti sv. Metodija i upravljena je slavenskim narodima među kojima su dijelova solunska braća sv. Ćiril i Metodije.

¹² R. PERIĆ- M. LACKO, *nav. dj.*, str. 19.

¹³ *Isto*, str. 19.

¹⁴ A. ČEČATKA, *Videnje Crkve J.J. Strossmayera (1815.-1905.)*, Biblioteka Diacovensia 1, Đakovo 2001., str. 264.

mnoge Crkve i željeli ih pridobiti za članstvo u pokretu, nastaje vrijeme opreza, pa čak i sumnjičavosti prema svemu tome. Posljedica je da Katolička crkva nije pristupila ekumenskom pokretu, niti udrugama “Život i djelovanje”, i “Vjera i ustrojstvo”.¹⁵ Između dva svjetska rata papa Pijo XI. objaviti će encikliku *Mortalium animos* (1928.) u kojoj se, “iako se izričito ne spominju, osuđuju razgovori iz Malinesa”.¹⁶

Poslije II. svjetskog rata značajna je Instrukcija Sv. oficija, od 20. prosinca 1949. *De motione oecumenica*. Ona je označila određeni pomak jer se “otvaraju velike mogućnosti i pružaju metode ekumenskog rada katoličkim vjernicima. Dopušta se dijalog ovlaštenih katoličkih svećenika s ostalim nekatoličkim sudionicima, i to na temelju ravnopravnosti. U uputi se priznaje da Duh Božji djeluje i u odijeljenim vjernicima i zajednicama”.¹⁷

Zbog takvoga stava i ozračja koje je vladalo unutar Katoličke crkve, te određenog straha od tobožnjega ‘pankršćanstva’ i indiferentizma za teološke razlike, Učiteljstvo Crkve je zabranjivalo sudjelovati katolicima i teolozima na ekumenskim sastancima. Konkretno, na samoj osnivačkoj skupštini EVC-a u Amsterdamu nitko nije bio iz Katoličke crkve, iako su to neki željeli i tražili.¹⁸

Tadašnju situaciju i raspoloženje najbolje opisuje naš poznati saborski stručnjak Tomislav Šagi-Bunić. On piše: “Katolička je Crkva dosta dugo gajila, bar službeno, stanovito nepovjerenje prema tom ekumenskom gibanju i prema samom Ekumenskom vijeću crkava. Bilo je istina i pojedinih ekumenskih žarišta i pojedinih značajnih teologa unutar Katoličke crkve koji su razvijali konvergentnu ekumensku misao, ali je to do najave i otvaranja II. vatikanskog koncila bila donekle ograničena pojava”.¹⁹

Novo razdoblje i pozitivnije gledanje na ekumenizam i ekumenski pokret nastat će s pontifikatom pape Ivana XXIII. Za njega će T. Šagi-Bunić, nakon završetka Sabora, zapisati: “Od neizrecive je važnosti za budućnost Crkve i svijeta otvaranje koje je papa

---

¹⁵ Usp. *Storia del movimento ecumenico*, vol. II., str. 391-392; 396-397.

¹⁶ Isto, str. 167. Razgovori u Malinesu (Bruxelles) su vođeni između anglikanaca, na čelu s lordom Halifaxom, i katolika, predvođenih nadbiskupom i kard. D. Mercierom. Ali, oni su prekinuti iznenada, nakon smrti Merciera 1925. O tome, usp. *A History of the Ecumenical Movement*, vol. 2., str. 316.

¹⁷ R. PERIĆ-M. LACKO, *Dekret o ekumenizmu*, str. 24.

¹⁸ Y. Congar, J. Willebrands i neki drugi su to željeli, ali im nije omogućeno.

¹⁹ Tomislav ŠAGI-BUNIĆ, *Ali drugog puta nema*, str. 262.

Ivan i ovaj sabor izveo prema drugim kršćanima koji se ne nalaze u vidljivom jedinstvu Katoličke Crkve. Teoretski i bitno ništa se nije izmijenilo, ali praktički se dogodila dalekosežna promjena, koja će imati, nadamo se, zamašne i nedogledne posljedice”.²⁰

Dakle, ozračje i raspoloženje pred II. vat. sabor u kojemu je Frane Franić živio i djelovao jest ozračje prevladavajućega stava ‘povratka’ sviju koji su odijeljeni od rimokatoličke crkve, na čelu s vrhovnim svećenikom-papom. Stoga će on vjerno slijediti učenja rimskih prvosvećenika i instrukcija koje su dolazile iz Rima i rimske Kurije. Službeni i opći stav katoličke teologije, posebice rimske škole, najbolje zapažamo u kolektivnom djelu koje se pojavilo tijekom 1960.-e, objavljeno pod vodstvom Carla Boyera, tada uvaženog teologa i stručnjaka za ekumenska pitanja.²¹

Sam C. Boyer, analizirajući aktualno stanje teologije i ekumenskog pokreta, na početku 60-ih godina 20. st., želi ograničiti svoj govor o ekumenizmu EVC-a i osobito na vrijeme nakon osnivačke skupštine 1948. u Amsterdamu. On kaže: “Uzimamo riječ ‘ekumenizam’ u konkretnom smislu, tj. onako kako je shvaćen i kako se ostvaruje od voditelja Ekumenskog vijeća”.²² Ovo djelo analizira težnje i strujanja ekumenskog pokreta izvan Katoličke crkve, te se opisuje njegov hod i razvoj od početka 20. st. do pred sam Drugi vatikanski sabor. Poteškoća je, s katoličke strane, u tome što je u EVC-a zastupljeno, tada, 171 Crkva i crkvena zajednica koje su većinom proizišle iz reformacije, te njihova silna različitost i gledanje na pojedina teološka pitanja i probleme. S druge strane, Katolička crkva nastoji i traži da se problem odijeljenosti kršćana promatra iz doktrinalnog - teološkog motrišta, i to je za nju prvotno pitanje koje treba rješavati. I sami članovi EVC-a i njihovi eminentni teolozi bili su duboko svjesni da ekumenizma nema ako se u taj pokret ne uključi, na bilo koji način, i Katolička crkva.²³

Unutar Katoličke crkve do II. vatikanskog sabora prevladavao je stav koji C. Boyer potkrepljuje navodom iz djela sv.

²⁰ Isto, str.223.

²¹ Usp. *Il problema ecumenico oggi* (a cura di C. Boyer), Queriniana, Brescia 1960. Predgovor knjizi napisao je kard. G.B. Montini, tada milanski nadbiskup, i poslije papa Pavao VI. U djelu je objavljeno 18 radova tada uvaženih teologa i stručnjaka. Među njima su i Janez Vodopivec, Slovenac, i K. Balić, Hrvat, mariolog i skotist.

²² Isto, str. 5.

²³ Isto, str.7-9. Tu se navodi mišljenje P. Florovskoga, O. Cullmanna, Rev. Mascalla, E. Kindera i drugih.

Augustina. Isticala se jedinstvenost i jedincatost Crkve Kristove, oživotvorena u Katoličkoj crkvi, i njoj se trebaju vratiti svi odijeljeni (bilo heretici, bilo šizmatici). Stoga se kaže da ih “ona ne zaboravlja, te ih se sjeća u svojim najsvečanijim molitvama; nastoji da je prepoznaju kao Majku naukom, i u svojim čestim i brižnim pozivima i, ponekad također, i materijalnom pomoću. Ona dopušta, kada su ti sinovi u smrtnoj opasnosti određenu upotrebu sakramenata. U dirljivom govoru sv. Augustin govori o toj brižnosti Crkve prema svojim osporavateljima: ‘Ona koja je proširena posvuda, podržava svoje, posvuda oplakuje odijeljene (rastavljene); viče svima da se povrate i da se ucijepe. Njezin poziv nije uslišan, ali ipak iz grudi njezine ljubavi teče, bez prestanka, takav poticaj. Zabrinuta je za rastavljene; u Africi poziva donatiste; na Istoku arijance, fotinijane i sve druge. Budući da je rasprostranjena posvuda, posvuda nalazi one koje će pozivati; jer su u njoj bili i od nje su odsječeni; te ako ne ostanu u nevjernosti, ponovno će se ucijepiti (pricijepiti)”.²⁴

F. Franić je imao dobrog prijatelja i suradnika Vladimira Merćepa prije II. vat. sabora i za vrijeme samog Sabora.²⁵ Osim njega, Franić je poznavao i družio se i s ostalim našim stručnjacima, teozozima koji su djelovali u Rimu.²⁶ Stoga se, s pravom, može zaključiti da je bio dobro upoznat s ekumenskim kretanjima u svijetu, te je poznavao stav i držanje rimskih krugova i Učiteljstva crkve neposredno prije samog Koncila.

2. FRANE FRANIĆ I II. VATIKANSKI SABOR

Biskup F. Franić je specijalizirao dogmatsku teologiju u Rimu početkom 40-ih godina 20. stoljeća. Dobro je poznavao stav i držanje Učiteljstva Katoličke crkve prema ekumenskom pokretu. Prevladavala je ideja ‘povratka’ drugih kršćanskih Cr-

---

²⁴ Isto, str. 18-19.

²⁵ Vladimir Merćep (umro 19. III. 2007.), svećenik splitske nadbiskupije, živio je u Rimu od kraja II svjetskog rata i bio dugogodišnji duhovnik studenata u zavodu sv. Jeronima. Pisac je mnogih knjiga (8) teoloških članaka i studija u “Crkvi u svijetu”, “Obnovljenom životu”, “Vjesniku Splitsko-makarske nadbiskupije”. Za vrijeme Sabora pomagao je hrvatskim biskupima, Franiću, Bauerleinu, K. Zaninoviću, J. Arneriću. Vidi *Vjesnik Splitsko-makarske nadbiskupije* 3 (2007.), str.177-179.

²⁶ To su fra Karlo Balić, OFM, te slovenski ekumenist Janez Vodopivec, te fra Petar Čapkun, mons. Simčić, mons. Veraja, mons. Đ. Kokša, fra Pavao Melada i drugi. Sam Vodopivec je pisac članka “Le Chiese del silenzio nelle democrazie popolari e il problema ecumenico”, u: *Il problema ecumenico oggi*, str.106-179.

kava u krilo Rimokatoličke crkve. Ali, neposredno vrijeme prije početka Sabora, kao i događaji i rasprave koje su uslijedile doprinijele su i promijeni njegovih stajališta i držanja prema drugima, posebice prema Pravoslavnim crkvama. Stoga će on posebnu pozornost posvetiti Pravoslavnim crkvama. Dva su osnovna razloga koja opravdavaju takav stav. Ponajprije, to je doktrinarna i teološka blizina, gotovo slaganje oko shvaćanja temeljnog ustrojstva Crkve, kao i činjenica blizine Srpske pravoslavne crkve u bivšoj državi, te potreba otvaranja i upoznavanja te 'sestrinske' Crkve.

2.1. Frane Franić i ekumenizam

F. Franić je aktivno sudjelovao tijekom cijelog trajanja Sabora i u svim fazama izrade koncilskog dokumenta *Unitatis redintegratio*, posvećenog ekumenizmu i stavu Katoličke crkve prema ekumenizmu. Prvi njegov intervent je bio govor u sabornici 30. listopada 1962., neposredno nakon otvaranja rada sabora (11. X.1962.). To je govor i pisani osvrt na Nacrt dekreta "Da svi budu jedno"²⁷ (De Ecclesiae unitate, koji je pripremila komisija za Istočne katoličke Crkve).

Godinu dana poslije, 29. studenog 1963., Franić se osvrnuo na Dekret o ekumenizmu, posebice na 3. pogl. tog dokumenta.²⁸ S tim u vezi treba dodati i njegov prijedlog Doktrinarnoj komisiji Sabora (od 16. lipnja 1964.), na dekret o *Istočnim crkvama* koji, također, ima ekumensku vrijednost i implikacije.²⁹ On predlaže uspostavu patrijaršijskog sustava na Zapadu, i to "takav da različite nacije imaju vlastite patrijarhe.... što bi se vrlo svidjelo pravoslavicima, i da ima veliku ekumensku vrijednost, (te) osigurava veću vitalnost u Crkvi i čvrsto podlaganje vrhovnom svećeniku".³⁰

Što se tiče samog ekumenizma, u svom prvom intervenciju, Franić se osvrće na konkretno stanje Katoličke crkve i katolika u bivšoj Jugoslaviji, gdje mi, "katolici u Jugoslaviji živimo zajedno s pravoslavicima, koji čine relativnu većinu cjelokupnog pučanstva naše države. Stoga je problem ujedinjenja s braćom

²⁷ F. FRANIĆ, *nav. dj.*, str. 381-385.

²⁸ *Isto*, str. 389-393.

²⁹ *Isto*, str. 397.

³⁰ *Isto*, str. 397.

pravoslavcima od vrlo velike važnosti”.³¹ Ovdje treba, odmah, naglasiti terminologiju koju Franić upotrebljava. On jednostavno pravoslavne kršćane naziva “braćom”, iako je u Nacrtu teksta prisutan izraz “fratres separati” (odijeljena braća), koji će, tijekom daljnje izrade dekreta biti zamijenjen terminom “fratres seiuncti”.³² Istina, Franić će se, u daljnjem tekstu, vratiti na izvorni izraz koji postoji u Nacrtu, i koji će on, izmjenično upotrebljavati, kao “fratres” i kao “fratres separati”. Naravno, da je to sve uvjetovano samim izvornim tekstom Nacrta i njegovim susljednim preinakama i poboljšanjima³³ cijelog dekreta. On kaže: “Stoga je iznalaženje načina za ekumensko vođenje dijaloga s pravoslavcima za nas uistinu pitanje života i smrti”.³⁴

Franić se protivi lažnom irenizmu ili prešućivanju bilo kakvih razlika između kršćana koje su se nagomilale stoljećima. Treba se hrabro, odlučno i istinoljubivo suočiti sa stvarnim stanjem, i od toga poći u nadilaženju predrasuda i nesuglasica. On, u ime ostalih biskupa, iz bivše Jugoslavije, izražava i određeni strah u svezi s tim. O tome on kaže: “Ne morate se čuditi, poštovano braćo, da nas je strah onoga ekumenizma koji bi htio prešutjeti ili bar ublažiti razlike između nas katolika i braće pravoslavaca. Jer, prešućivanje ili ublažavanje (reticentia vel extenuatio)- ne bi nimalo koristilo odijeljenoj braći (separatis fratribus), a našim bi pak vjernicima moglo uvelike štetiti”.³⁵

On se zalaže i za određenu ravnotežu, to jest da se izbjegnu dvije velike opasnosti u saborskom pristupu. S jedne strane, veli Franić, to je “služnički ekumenizam”, a s druge strane, to je “agresivni ekumenizam”.³⁶

Valja također primijetiti i to da je Franiću Nacrt dokumenta iz jeseni 1962. “općenito prihvatljiv” iako će saborska većina taj Nacrt odbaciti, te će intervencijom samog pape Ivana XXIII. biti

---

³¹ Isto, str. 381.

³² Teško je, na hrvatskom jeziku, prevesti tu nijansu, jer i za ‘separati’ i ‘seiuncti’ hrvatski prijevod upotrebljava istu riječ “rastavljena braća”. Vidi UR, br. 9.11. Izraz “seiuncti” više označava otkinutost, prekid, gubljenje veze sa matičnim stablom, i želi izbjeći svaku primisao na osobnu, subjektivnu krivnju aktualnih članova tih Crkava danas. Vidi R. PERIĆ-M. LACKO, *Dekret o ekumenizmu. Dekret o Istočnim katoličkim Crkvama*, FTI, Zagreb 1987., str. 91-102.

³³ Isto, str. 25-31.

³⁴ F. FRANIĆ, *nav. dj.* str. 381; *Putovi dijaloga*, CuS, Split, 1973. posebice pogl. ‘Dijalog s pravoslavcima, Židovima i muslimanima’, str. 155-176.

³⁵ F. FRANIĆ, *nav. dj.*, str. 381.

³⁶ Usp. Isto, str. 381.

osnovana Mješovita komisija, sastavljena od članova Središnje teološke komisije (s kard. A. Ottavianijem na čelu), te s predstojnikom Tajništva za promicanje kršćanskog jedinstva osnovanim 5. lipnja 1969. motuproprijem *Superno Dei nutu*, s kard. A. Beom na čelu.³⁷

Govoreći o pojedinim nejasnoćama i nepreciznostima u samom tekstu Nacrta, F. Franić se suprotstavlja izjednačavanju pozicije zapadnjaka i istočnjaka, tj. pravoslavaca, jer bi to “uni-jelo veliku zabunu. Da bi se ona osujetila, treba odijeljenost (separatio) naše braće od Petrove stolice promatrati ne samo pod povijesnim vidom, nego i pod teološkim vidom, pod kojim su se braća Istočnjaci odijelili grijehom shizme od Petrove stolice, dok smo mi toj Stolici ostali vjerni”.³⁸

Nažalost, on ostaje vjeran predkoncilskom shvaćanju Katoličke crkve, koja inzistira na činjenici shizme pojedinih Istočnih (pravoslavnih) crkava, i naglašava ideju “cum Petro et sub Petro” kao polazište i za daljnji ekumenski hod i dijalog koji treba započeti i koji je već u to vrijeme započeo. Tu je, naravno, prisutna i ideja “povratka” odijeljene braće, kao jedino rješenje. Ali, ne samo on, nego su mnogi saborski Oci u prvim zasjedanjima zastupali slična stanovišta.³⁹

Na kraju svog interventa Franić apelira za većim jedinstvom unutar Kat. crkve, među biskupima, svećenicima, teolozima: “Već je vrijeme da se ubuduće ne dijelimo na liberalne i radikalne katolike, na katolike progresiste, lijeve, simpatizere lijevih, desničare itd. Ta podjela doista pokazuje našu slobodu, ali u našim vremenima, kada su Božji neprijatelji ujedinjeni, može vrlo naštetiti Crkvi, i pripravljati put pobjede, makar privremene, Božjem neprijatelju”.⁴⁰

³⁷ Vidi R. PERIĆ, *nav. dj.*, 24.27.; Y. Congar, *Diario I.*, str. 262. 263-264. 289.

³⁸ F. FRANIĆ, *nav. dj.*, str.383.

³⁹ Vidi Y. CONGAR, I., *str.259-289.314.450.480.491-493.495.497.503.504-506510-511.513; II,6-7.28.96-97.101.130.170.210.218.230.235.237.239.274.304; Storia del Concilio*, III., 507-512; IV., 36-40.441-446.490-493527-530; Taj stav, tj. ‘povratka’ bit će prisutan i u drugim Crkvama, posebice u pravoslavlju. Vidi D. STIERNON, *La Russia e il movimento ecumenico*, u *Il problema ecumenico,oggi* (a cura di Carlo BOYER), Queriniana, Brescia 1960., str. 25-89.

⁴⁰ F. FRANIĆ, *nav. dj.*, 385. Y. CONGAR, za taj intervent kaže da je Franić “contro l’idea di una sola fede in due Chiese(sic Strossmayer); Critica gli ecumenismi cattolici che amano i fratelli lontani piu’ di quelli vicini. Franić: occorre considerare il problema *non ex libris, sed ex experientia, senza romanticismi*”, *Diario I.*, str. 276.

U drugom interventu (od 29. studenog 1963.), o 3. pogl. dekreta o ekumenizmu Franić će se detaljnije pozabaviti problemom odnosa između Kat. crkve i Pravoslavlja, ističući veliku dogmatsku i ekleziološku vrijednost biskupske službe u jednoj i u drugoj Crkvi, te biskupskog kolegija (zboru), koji je kod istočnjaka, na velikoj cijeni, a koji zapadnjački biskupi, često podcjenjuju i ne vrednuju njihovo značenje zbog prvenstva i jurisdikcije rimskog prvosvećenika u Kat. crkvi. Upravo taj segment ekleziologije i mjesto i uloga biskupa, bilo u Istočnim (pravoslavnim) crkvama, bilo u Katoličkoj crkvi, ako se ispravno prikaže i razbiju se predrasude istočnjaka u tom pitanju, mogu biti jaka premosnica i dati zamah ekumenizmu i dijalogu među Crkvama. Stoga Franić odlučno zahtijeva da se istakne sva teološka dubina biskupskog posvećenja i njegove uloge u mjesnoj i općoj Crkvi. On govori u sabornici: "To jest, treba istaknuti biskupske službe u Crkvi, pokazati uistinu da je katolički biskup prije svega posvetitelj, veliki svećenik, propovjednik riječi Božje, i zatim isto tako crkveni upravitelj".⁴¹

Na tragu toga zahtijeva jest i naglašavanje nauka o kolegijalitetu biskupa koji bi imao veliku ekumensku vrijednost, posebice u teološkom dijalogu s pravoslavnima. Upravo ono što je već izraženo u LG, 3. pogl. br.18-27., posebice u br. 22 i 23., gdje je govor o kolegiju biskupa i odnosima u biskupskom kolegiju, gdje je "rimski biskup kao Petrov nasljednik trajno i vidljivo počelo i temelj jedinstva kako biskupa tako i mnoštva vjernika".⁴²

Franić ponavlja taj nauk i uči da "kolegij i u Katoličkoj crkvi s rimskim prvosvećenikom i pod njim, čini najvišu vlast u Crkvi. Štoviše, od najveće bi važnosti bilo dokazati da Biskupski zbor ima najvišu vlast pod i sa Rimskim prvosvećenikom u cijeloj Crkvi, ne samo kad su biskupi skupljeni na općem saboru, nego i kada su izvan sabora, raspršeni po krugu zemaljskom".⁴³

I na kraju interventa, on zahtijeva da se ta stalna, permanentna biskupska vlast "*cum Petro et sub Petro*" (*Romano Pontifice*) jasno i bistro izloži, proglasi i bude obvezna za sve. Zaključuje da je "vrlo važno izložiti pravoslavicima tu redovitu, stalnu biskupsku vlast u upravljanju u svojoj crkvi pod papom i s papom. Jer, iako je ta vrhovna vlast biskupa izvan Sabora samo

---

⁴¹ F. FRANIĆ, *nav. dj.*, 391.

⁴² LG. br.23.

⁴³ F. FRANIĆ, *nav. dj.*, str. 391.

moguća, ipak je nešto, nije ništa. Mogućnost naime, označuje upravljenost ne samo prema činu nego i na neki način uključuje i čin mogućnosti na koji se poziva. Radi toga ne bi bilo dobro od početka odbaciti nauk o Biskupskom zboru i pod tim vidom ekumenski razgovor s pravoslavcima”.⁴⁴

Franić se osvrće i na Nacrt o ekumenizmu i predlaže da se doda još jedno poglavlje, tj. IV. pogl. koje bi uključivalo i druge monoteističke religije, posebice muslimane, kojih je tada u bivšoj Jugoslaviji, bilo oko četiri milijuna, čak i “same ateiste”. On kaže: “Tome poglavlju trebalo bi dodati poglavlje o modernim ateistima, o pravilima kako ćemo korisno s tim ateistima uspostaviti dijalog. Danas se često u svojim odnosima s ateistima vladamo prema onome što o njima kaže Sveto pismo: ‘Bezumnik reče u svom srcu, nema Boga!’, pa zaključujemo da se ne moramo brinuti za njih. A ipak i ateisti su naša braća. Stoga moramo naučiti kako ćemo s njima razgovarati, jer su i oni naša prava braća. Taj je problem danas tako velik, da bi trebalo ustanoviti posebnu kongregaciju s tri tajništva ili s tri sekcije za dijalog s kršćanskim i nekršćanskim vjerskim zajednicama i s ateistima.”⁴⁵

Valja pripomenuti da ti prijedlozi nisu prihvaćeni za sam dekret o ekumenizmu (UR), ali su imali silnog odjeka i pridonijeli su da se rasprave u drugim dokumentima, kao npr. govor o fenomenu ateizma u suvremenom svijetu (usp. GS, br.19-21.), i u deklaraciji o odnosu prema nekršćanskim religijama (*Nostra aetate*), gdje se u br. 3. govori izričito o islamu, te br. 4. gdje je govor o Židovima, te se poziva na sveopće bratstvo ljudske obitelji (br.5.).

Treba još nadodati da je taj intervent od 29. XI. 1963. uvjetovan i činjenicom da se, paralelno, raspravljalo o Nacrtu XIII., tj. dokumentu kasnije naslovljenom *Gaudium et Spes*, te i o važnom dokumentu o vjerskoj slobodi (*Dignitatis humanae*), te o ekumenizmu (*Unitatis redintegratio*). Sabor je, kao cjelina, bio u traženju putova i jasnijem definiranju stavova i nauke o pojedinim aktualnim pitanjima koje je nametalo novo vrijeme i nove prilike u svijetu koji se, već tada, globalizirao i gdje je Kat. crkva

⁴⁴ Isto, str. 393.

⁴⁵ Isto, str. 393.

trebala odgovoriti i osvijetliti te prilike evanđeoskim naukom i navještajem Radosne vijesti.⁴⁶

2.2. Frane Franić i dijalog

Drugi vat. sabor otvorio je novi pristup Crkve suvremenom svijetu i novi način rasprave unutar same Crkve. To je dijalog, ili 'put dijaloga' koji se zapodijeva i treba započeti sa svima i na svim razinama ljudske djelatnosti i života.

422

Potrebu dijaloga, kao 'put Crkve' do svakog čovjeka dobre volje, snažno je naglasio i zahtijevao papa Pavao VI. u svojoj prvoj, programskoj enciklici *Ecclesiam suam* (6. kolovoza 1964.).⁴⁷ Za tu encikliku B. Duda piše: "Velika dakle, mogli bismo reći proročka 'novost nastupne enciklike pape Pavla VI. *Ecclesiam suam* jest dijalog. Treći dio enciklike počinje vrlo odsječno, kao da postavlja učiteljsku tezu: U ovom času ljudske povijesti Crkva mora zauzeti stav dijaloga (br.60.). U nastavku Pavao VI. proglašava dijalog temeljnom 'oznakom Naše apostolske službe' (br.69.), jer mu to u nasljedstvo namriješe veliki predšasnici od pape Leona XIII. do pape Ivana XXIII. (br. 69-70). Dijalog je njegov program, posve založena punosvjesna odluka koju nedvojbeno proglašava na početku svoga pontifikata".⁴⁸

Nadbiskup Franić će se na Saboru zalagati za takav dijalog. To će još odlučnije nastaviti i poslije Sabora. Već u prvom broju novoosnovanog teološkog časopisa "Crkva u svijetu", on će objaviti zapaženi članak "Dijalog kao put k miru".⁴⁹ U svijetu, kaže on, u kojemu prijete mnoge ratne opasnosti te proturječja društvenog, političkog i ekonomskog razvoja, te je obilježen prevlašću raznih, suprotstavljenih ideologija i svjetonazora, Franić poziva na dijalog, razumijevanje i međusobno poštivanje. On

---

⁴⁶ Vidi Y. CONGAR, *Diario II.*, str .29.34.92-93.96.100.179.236. Povjerenstvo za fenomen ateizma osnovano je tek 1965. točnije 9. travnja. Usp. *Storia del Concilio Vaticano II.*, vol 4. str. 641: "...infatti si diceva che l' arcivescovo croato F. Franić, membro della commissione dottrinale, avesse avanzato la proposta dell' istituzione di un organismo che aiutasse i vescovi nella battaglia contro l'ateismo". Povjerenstvo je imalo 30 članova, a od teologa iz bivše YU. bio je Slovenac F. Rode, koji će od 1981. do 1997. biti tajnikom Papinskog vijeća za nevjernike. Franićev prijedlog nalazimo u *Acta Synodalia III/II.*, 823-824 i 424.

⁴⁷ Papa PAVAO VI., *Ecclesiam suam. Enciklika*, Dokumenti 54, KS, Zagreb 1979.

⁴⁸ B. DUDA, *Pogovor. papa Pavao VI. Učitelj dijaloga*, u: Dokumenti 54, KS, Zagreb 1979., str.71-105(72.).

⁴⁹ *Putovi dijaloga*, u: *Crkva u svijetu I.*, (1966.), br.1, str. 13-21.

kaže: “Kao zaključak iz svega što smo do sada rekli proizlazi da je miroljubivi dijalog jedini dopušteni put koji može sačuvati mir i dovesti ponovno do jednom izgubljenog mira. Kao što su teški putovi mira, tako su teški i putovi dijaloga”.⁵⁰

To nepokolebljivo držanje i vjerno slijedenje papinog učenja i primjera Franić će pokazati i u postkoncilskim godinama, do kraja svoje aktivne biskupske službe 1988. O tome najbolje svjedoči njegovo djelo *Putovi dijaloga* iz 1973.⁵¹ U njemu je Franić sabrao neke svoje članke, studije, rasprave i neke pastoralne poslanice i pisma upućena svećenicima, redovnicima, redovnicama, vjernicima i svim ljudima ‘dobre volje’ od 1966. do 1973. Knjiga je podijeljena na četiri dijela: dijalog s vjernicima, dijalog s mladima, dijalog s pravoslavcima, Židovima i muslimanima, te dijalog s našim društvom.

Za nas i naš govor o ekumenizmu važan je treći dio i vid posvećen kršćanima pravoslavnih Crkava, te ostalim vjernicima monoteističkih religija, židovstvom i Islamom.⁵² Moglo bi se te intervjue nadbiskupa Franića⁵³ okarakterizirati kao ‘krugove dijaloga’.⁵⁴ On, vodeći se prilikama u našem zemljopisnom podneblju i u našoj Domovini, ograničava svoj govor na pravoslavne, Židove i muslimane. Iz ekumenskog motrišta važno je osobito istaknuti da je prvi intervent F. Franića naslovljen: “Dvije sestrinske Crkve: Katolička i Pravoslavna”.⁵⁵ Franić podsjeća na svoj govor na Saboru od 29. studenog 1963. i kaže da je “najveća poteškoća za ekumenski razgovor između nas i pravoslavaca.... primat jurisdikcije rimskog biskupa”.⁵⁶

Ovaj problem još uvijek ostaje kao prepreka sjedinjenju dviju ‘sestrinskih Crkava’, kako će ih Sabor, i poslijesaborska

⁵⁰ Isto, str. 20.

⁵¹ F. FRANIĆ, *Putovi dijaloga*, CuS, Split, 1973. Ta knjiga je doživjela i pretisak (reprint) izdanje, opet od CuS, god. 2000.

⁵² Vidi *Putovi dijaloga*, str.155-175. To su studije prethodno objavljene u CuS I. (1966.), br. 1; CuS II. (1967.), br .3. i Uskrsna poruka iz 1970., te glasoviti govor u Imotskom (6. VIII. 1967.) u prigodi proslave 250-e godišnjice imotske župe i oslobođenja te Krajine od Turaka (2.VIII. 1717.).

⁵³ Isto, str.157.

⁵⁴ Tako je B. Duda opisao razne vrste dijaloga za koji se zalagao papa Pavao VI. u svojoj enciklici *Ecclesiam suam*. Vidi str. 94.

⁵⁵ *Putovi dijaloga*, str. 157-163(157).

⁵⁶ Isto, str. 157. Vidi i izvorni Franićev govor na Saboru u: *Concilii Vaticani II. Synopsis, Decretum de Oecumenismo. Unitatis redintegratio* (Francisco Gil Hellin) Libreria Editric Vaticana (LEV), Citta’ del Vaticano, 2005., str. 251-253, te 596-598; AS II./IV., 317.

teologija definirati,⁵⁷ i koja se, isključivo pripisuje i odnosi na pravoslavne Crkve.

U dijalogu s pravoslavcima Franić naglašava ono što je već izraženo u saborskom dekretu *Unitatis redintegratio*, br. 11 (od 21.XI. 1964.), da treba paziti i “na način i sustav izlaganja katoličke vjere, te imati na umu da postoji red ili ‘hijerarhija’ istina katoličke nauke, jer je različita njihova povezanost s temeljem kršćanske vjere”. On će istaknuti posebice one točke nauka i tradicije koji su zajednički objema Crkvama. Ili, bolje rečeno, one točke koje su istovjetne i od kojih treba poći u ekumenskim susretima i u međusobnom dijalogu.

424

Susreti su vrlo važni i on započinje praksu uspostave dubljih kontakata s predstavnicima pravoslavnih Crkava. Piše: “Mi smo biskupi u Jugoslaviji počeli uspostavljati kontakte s pravoslavnim biskupima, kojih ima, ako se ne varam, 23 s Nj. Sv. Patrijarhom u Beogradu na čelu. Ti kontakti unašaju novu atmosferu u naše odnose. Mislim da je to Koncil dobro predvidio i da smo se držali, s obzirom na ekumenizam, posve pravilno. Ne bih ni danas imao što ispravljati u svojoj *Koncilskoj bilježnici* u kojoj sam iz dana u dan bilježio svoja koncilski razmišljanja”.⁵⁸

Pri tome on upozorava na opasnost ravnodušnosti, tj. stava u kojemu se zanemaruju doktrinarne razlike i teološke razmirice koje su se nataložile kroz duga stoljeća podijeljenosti između zapadnog kršćanstva-katoličanstva, i istočnog, pravoslavlja. Svim tim razlikama i predrasudama treba pristupiti iskreno, s istinoljubivošću i u raspoloženju pravog dijaloga. A dijalog je “riječ koja je danas svima na ustima. Dijalog je razgovor. To nije samo govor već i slušanje”.⁵⁹

Upravo tu dimenziju slušanja koju je naglašavao naš koncilski stručnjak Tomislav Šagi-Bunić⁶⁰, ističe i sam nadbiskup F. Franić. On to obrazlaže iz perspektive učenja koje nam je potrebno i po čemu nas ‘braća pravoslavci’ mogu poučiti. U tom

---

⁵⁷ UR 14; Vidi značenje izraza ‘sestrinske Crkve’ u dokumentu Kongregacije za nauk vjere: *Nota sull’ espressione ‘Chiese sorelle’*, od 30.VI. 2000-te godine, upravljeno pročelnicima Biskupskih konferencija po svijetu. Potpisao ju je sadašnji papa Benedikt XVI. Vidi <http://web.genie.it/utenti/i/interface/EcclSr.html?a>

⁵⁸ *Putovi dijaloga*, str. 161.

⁵⁹ T. ŠAGI-BUNIĆ, *Ali drugoga puta nema*, str. 227.

⁶⁰ On je, za vrijeme II vat. sabora bio stručnjak zagreb. nadbiskupa Franje Šepera, i javljao se sa Sabora u ‘Glasu Koncila’ i tumačio saborske rasprave. Poslije je veliki dio svog akademskog angažmana posvetio ekumenizmu.

smislu on piše: “A od braće pravoslavaca možemo se i moramo mnogočemu naučiti. U prvom redu poštovanju crkvene tradicije i mjesne Crkve na čelu s njezinim biskupom. Ako smo mi sačuvali papin primat, Pravoslavna je Crkva sačuvala kolegijalitet biskupa, koji joj je pomogao da sačuva svih sedam svetih sakramenata. Pravoslavna je Crkva sačuvala i čuva neoskvrnjenu Božju riječ uz najteže žrtve, pa i uz brojna mučeništva”.⁶¹

Susrete i dijalog F. Franić ostvaruje u svojoj mjesnoj Crkvi, te na području cijele bivše Države, ali i šire,⁶² uvijek zalažući se za “iskreni evanđeoski ekumenizam, na temelju istine i ljubavi Kristove”.⁶³

Kada se konkretno radi o promoviranju i vršenju ekumenizma, Franić polazi od samoga sebe, svojih svećenika, redovnika, redovnica i svih vjernika. Od svih njih traži obnovu, život dostojan Kristova Evanđelja, rast u svetosti. Tek na temelju tog osobnog posvećenja i želje za istinom i jedinstvom svih kršćana moći će se ostvariti i plodonosan dijalog i susret s odijeljenom braćom, konkretno s pravoslavnom braćom u našoj sredini.

On zaključuje svoje razmišljanje o dvjema ‘sestrinskim Crkvama’ na prostoru bivše Jugoslavije: “Držim da će uspjeh našeg postkoncilskog rada u Jugoslaviji, a možda i u svijetu, ovisiti najviše o obnovi u svetosti nas biskupa, i po tom naših svećenika, dijecezanskih i redovničkih. Ako mi svećenici, redovnici i redovnice uspijemo provesti u djelo reformne ideje našega Sabora koje se odnose na našu svetost, onda bismo mogli izvršiti pozitivnu ekumensku ulogu na ovom području Katoličke Crkve”.⁶⁴ Ovaj poziv nadbiskupa Franića koji već 40-ak godina odjekuje u našoj crkvenoj javnosti, donio je određene pozitivne pomake na polju ekumenizma i dijaloga između Katoličke crkve i Pravoslavlja.⁶⁵

⁶¹ *Putovi dijaloga*, str.162.

⁶² F. Franić je putovao u bratske posjete Srpskoj pravoslavnoj crkvi, zatim Makedonskoj prav. crkvi, te u Grčku. Posjetio je i Sveto brdo Athos, na poluotoku Halkidici.

⁶³ *Putovi dijaloga*, str.162.

⁶⁴ Isto, str. 162.

⁶⁵ Vrijedi istaknuti važne rezultate tog dijaloga i dokumente koje je pripremila i objavila Mješovita katoličko-pravoslavna teološka komisija, koja je osnovana 1980. i koja je, na svom zasjedanju u Ravenni, od 8. do 15. studenog 2007. najavila dokument od 46 točaka o mjestu i ulozi rimskog biskupa, kao ‘prvog patrijarha’ u Crkvi Kristovoj.

Zaključak

Frane Franić, kao saborski otac i teolog, ostavio je duboki trag i pečat na Drugom vatikanskom saboru (1962.-1965.). Njegovih 18 govora u saborskoj govornici, te drugi pisani interventi i primjedbe, te članstvo u Doktrinarnoj teološkoj komisiji Sabora, uvrstili su ga u zaslužne i zauzetije saborske oce.

Dolazeći iz zemlje obilježene marksističkom ideologijom i prisutnošću dviju velikih kršćanskih Crkava, te brojnom islamskom zajednicom, posvetio je posebnu pažnju tim fenomenima i zalagao se za dijalog i približavanje svim ljudima 'dobre volje'.

U ekumenskom smislu naglasak daje na dijalog i približavanje pravoslavnoj braći, posebice preko hijerarhijske službe biskupa i proučavanja bogate liturgijske i duhovne baštine istočnjaka.

Unutar same Crkve raspravlja o sakramentalnosti biskupskog reda, te ističe važnost biskupskog zbora i biskupskih konferencija, te jedinstvo s rimskim prvosvećenikom.

To su točke koje su dobra polazišna osnova za uspješan, plodan i iskreni ekumenski susret i dijalog, osobito s pravoslavnom braćom, koji su nam najbliži i po nauci, ali i po zemljopisnom prostoru u koji nas je Bog postavio.

ARCHBISHOP FRANE FRANIĆ AND ECUMENICAL MOVEMENT AND DIALOGUE

Summary

The archbishop and metropolitan of Split Frane Franić (1912-2007), as an active participant of the Second Vatican Council and eager promotor of the Council doctrine and post-Council spirit, paid exceptional attention and respect to other Christian churches, especially to the Orthodox Churches. The focus of his attention was to learn about rich theological heritage of the Orthodox Churches, particularly about the bishop's service, the sacraments' doctrine, and the value of Tradition in the Church. The presence of the Serbian Orthodox Church in the region of former state enabled him a fruitful encounter and dedication for renewal, first of all in the Catholic Church, then also an openness towards everybody, especially towards the Orthodox, the Jews, the Muslims, and the atheists themselves.

Key words: Frane Franić, ecumenism, dialogue, the Second Vatican Council